

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО

ІНСТИТУТ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА, СПОРТ ТА ЗДОРОВ'Я НАЦІЇ

Збірник наукових праць

Випуск 17

Вінниця – 2014

Фізична культура, спорт та здоров'я нації: збірник наукових праць. Випуск 17/
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського;
головний редактор В.М. Костюкевич. – Вінниця: ТОВ «Планер», 2014.– 834 с.

Редакційна колегія

Головний редактор: доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор
В.М. Костюкевич.

Відповідальний секретар: кандидат педагогічних наук, доцент П. С. Данчук.

Члени редакційної колегії:

Ахметов Р.Ф.	доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор
Борисова О.А.	доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор
Драчук А.І.	кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент
Дяченко А.Ю.	доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор
Єдинак Г.А.	доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор
Куц О.С.	доктор педагогічних наук, професор
Лизогуб В.С.	доктор біологічних наук, професор
Фурман Ю.М.	доктор біологічних наук, професор
Цьось А.В.	доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор
Шамардін В.М.	доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор
Шахов В.І.	доктор педагогічних наук, професор
Яковлів В.Л.	кандидат педагогічних наук, доцент

**Збірник рекомендовано до друку вченою радою
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
протокол № 11 від 28.05.2014 р.**

**Збірник затверджено ВАК України як фахове видання
у галузі фізичного виховання і спорту:
*постанова президії ВАК України
від 10.02.2010 р. №1-05/1***

У збірнику наукових праць з галузі фізичної культури і спорту висвітлюються теоретичні й прикладні аспекти фізичного виховання і спорту різних груп населення, медико-біологічні проблеми фізичного виховання та фізичної реабілітації, розкриваються закономірності спортивного виховання.

Войнаровський Анатолій Деякі аспекти розвитку студентського спорту в Республіці Білорусь	723
Демідова Оксана Модель тренувального заняття спортсменів-танцюристів 15-16 років в тижневому мікроциклі підготовчого періоду	727
Андріана Ковалшин. Антон Литвинець Витоки жіночого футболу на теренах України	734
Калісник Інна Аналіз виступів збірної команди України на Чемпіонаті Європи з плавання серед поліцейських у дисципліні «врятувальне багатоборство»	738
Костюкевич Віктор. Коннова Майя Історичні аспекти формування знань з теорії і методики спортивної підготовки	745
Кузенков Олег Особливості психологічної підготовки студентів - баскетболістів перед соревнуваннями	754
Литвинець Іванна. Литвинець Антон. Попович Святослав Медаль П'єра Де Кубертена як чинник популяризації ідей олімпізму	759
Лозовик Михайло, Романюк Іван Розвиток сільського фізкультурно-спортивного руху на винищичині в 50-их роках ХХ століття	764
Мінжорина Ірина Вибір професії, як фактор професійного становлення	770
Наконечний Ігор Основи аспекти психологічного супроводу в навчально-тренувальному процесі з панкратіону	774
Нерода Неоніла Правове поле професійного спорту в Україні	780
Петелюк Вадим. Петелюк Володимир Психологічна підготовка ватерполістів	785
Пристипський Володимир. Пристипська Тетяна. Хандога Яна Соціально-педагогічні умови розвитку індивідуальної я-концепції здоров'я студентів	789
Радченко Тідія Олімпійська освіта, як складова педагогічної діяльності та фактор залучення молоді до гуманістичних цінностей олімпізму	794
Савонік Юлія. Литвинець Антон Міжсоюзні ігри асоціації молодих християн 1919 року та їх роль у розвитку міжнародного спортивного руху після Першої Світової війни	799

**ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЗНАТЬ З ТЕОРІЇ І
МЕТОДИКИ СПОРТИВНОЇ ПІДГОТОВКИ**

Віктор Костюкевич

*Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла
Коцюбинського*

Майя Коннова

*Вінницький обласний інститут післядипломної освіти педагогічних
працівників*

Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень. Сучасна система спортивної підготовки базується на теоретико-методичних знаннях, які є основою організації і планування тренувального процесу, проведення змагань, здійснення контролю за підготовленістю спортсменів тощо. Аналізуючи сучасне теоретико-методичне забезпечення процесу підготовки спортсменів актуальним є завдання здійснення ретроспективного аналізу формування знань з теорії і методики спортивної підготовки протягом всієї історії розвитку суспільства, насамперед, тих епох, протягом яких проводилися Олімпійські ігри.

Аналіз літерних джерел дозволяє стверджувати, що зазначена проблема за останні роки висвітлювалася у публікаціях В. М. Платонова [5], М. М. Булатової, С. Н. Бубки [2], С. Н. Бубки [1] та ін.

Мета і завдання роботи – відтворення процесу формування знань з теорії і методики спортивної підготовки протягом основних епох формування людської цивілізації.

Результати дослідження. Загальна теорія спортивної підготовки, як і загальна теорія фізичного виховання, формувалася протягом шести етапів [5, 7].

У третьому тисячолітті до н.е. на багатьох островах Егейського моря, на берегах майбутньої Греції і Малої Азії постулово сформувалася, так звана, мінойська культура, центром якої був острів Крит. Багаточисельні археологічні знахідки свідчать, що до програми свят були включені змагання з кулачного бою, боротьби, акробатичних вправ.

У результаті повсякденної діяльності людей накопичувалися емпіричні знання про вплив рухових дій на організм, що призвело до усвідомлення передавання рухового досвіду від одних людей до інших.

Постулово стали створюватися перші методики із фізичного виховання. В період рабовласницьких країн Стародавньої Греції були створені системи виховання молоді у стародавніх містах Греції, Спарті та Афінах. Важливе значення на цьому етапі відігравали визначні філософи, вчені тієї епохи: Геракліт, Демокріт, Сократ, Платон, Аристотель, Плутарх, Архімед, Піфагор, Геродот, Евклід, Ератосфен.

Стас характерним розвиток окремих методик навчання гімнастики, легкоатлетичних вправ, розпочинаються Олімпійські ігри Стародавньої Греції (776 р. до н.е.).

Варто зазначити, що за свідченнями деяких авторів [1, 2, 3, 5] уже під час Олімпійських ігор Стародавньої Греції здійснювалася відповідна підготовка спортсменів, зокрема:

- відбір талановитих атлетів і організація їх багаторічного удосконалення;
- обов'язкова раціональна підготовка протягом десяти місяців напередодні ігор;
- цілеспрямована 30-денна підготовка перед Іграми Олімпіад

безпосередньо в Олімпії;

- рациональна система навантажень у чотириденних тетрадах (мікроциклах) тощо.

Загалом, перших два етапи формування знань зі спортивної підготовки здійснювались протягом Мінойсько-мікенської цивілізації (XX-XII ст. до н.е.), «Темних сторічч» (XI-IX ст. до н.е.); Архаїчного періоду (VIII-VI ст. до н.е.); Класичного періоду (V-IV ст. до н.е.); Елліністичного періоду (IV-I ст. до н.е.) [1, 2, 3].

Офіційна історія Олімпійських ігор охоплює період у 1170 років (з 776 р. до н.е. до 394 р. н.е.) і відноситься до двох цивілізацій – Стародавньої Греції (776–146 рр. до н.е.) і Стародавнього Риму (146 р. до н.е. – 394 р. н.е.).

Стосовно Олімпійських ігор Стародавньої Греції і Стародавньої Римської Греції, то можна навести на основі літературних джерел [2, 3, 4, 5] таку хронологію:

XVII ст. до н.е. – у мікенській період не лише проявився зв'язок змагань з магичними обрядами, що присвячувалися Сонцю, релігійним посвяченням, але сформувалася особливий духовний світ Стародавньої Греції, що принципово відрізнявся від такого на Сході, світ сміливих починань, незалежності і свободи, намагання досягнень в різних сферах життя, в тому числі і в сфері фізичного і духовного вдосконалення людини;

VIII-VI ст. до н.е. – архаїчний період розвитку стародавньогрецької історії, використання тієї сфери, яка, застосовуючи сучасну термінологію, охоплює фізичну культуру і спорт. Наприклад, в Афінах достатню кількість часу і засобів для занять спортом мала переважно аристократія., в середовищі якої сформувалася потреба у цілеспрямованому тренуванні сили, витривалості, швидкості, в оволодінні мистецтвом верхової їзди, володіння зброєю.

В цій сфері сформувалося поняття «арете», яке на початку ототожнювалося з такими якостями людини як сила, сміливість, фізична підготовленість, відвага, героїзм, а у подальшому стало охоплювати ще і такі риси як благородство, вихованість, ввічливість.

Зародження Олімпійських ігор у Стародавній Греції пов'язують з іменем грецького народного героя Геракла, легендарного царя Пелопса, спартанського царя і законодавця Лікурга, царя Еліди Іфіта;

IVIII ст. до н.е. – Олімпія на початковому етапі проведення Олімпійських ігор була історичним, культурним і релігійним центром Стародавньої Греції;

VI – VII ст. до н.е. – проводилися Півніські ігри у Дельфах і були другими за значенням після Олімпійських ігор.

V-IV ст. до н.е. – Олімпія в класичний період. В 472 р. до н.е. було прийнято рішення про побудову храму Зевса.

Ім'я переможця перших Олімпійських ігор в Стародавній Греції – Коройба із Елари – було офіційно зареєстровано в 776 р. до н.е.

Першим серед македонців олімпійським чемпіоном, відомим в історії Олімпійських ігор Стародавньої Греції став у -IV ст. до н.е. цар Македонії Філіп II – (батько Олександра Македонського) змагання проводилися на колісницях з чотирьох коней;

573 р. до н.е. – відбулися перші Немейські ігри. Легенда свідчить, що Немейські ігри стали проводитися на честь подвигу Геракла, що переміг Немейського лева;

572 р. до н.е. Істмійські ігри були організовані на честь бога Посейдона –

владки морів. Істмійські ігри проводилися один раз на два роки (у першій і третій роки кожної Олімпіади). З 228 р. до н.е. в Істмійських іграх стали брати участь не лише греки, але і римляни.

На Іграх перших тринадцяти Олімпіад (776–728 рр. до н.е.) греки змагалися лише з бігу на коротку дистанцію, яка складала один стадій.

Програма Олімпійських ігор у 708 р. до н.е. поповнилась пентатлоном (стрибки, біг, метання диску, метання спису чи дротуку, боротьба). З 688 р. до н.е. до програми змагань також входив кулачний бій.

У 698 р. до н.е. в програму Олімпіад був включений панкратіон (поєднання боротьби і кулачного бою).

У 680 р. до н.е. до програми Олімпійських ігор увійшли кінні змагання.

Програма змагань.

Перший день. Відкриття Олімпіади.

Другий день. Змагання юних атлетів з бігу на один стадій. Далі проводилися змагання з боротьби, кулачного бою і панкратіону.

Третій день. Проводилися кінні змагання і пентатлон.

Четвертий день. Програма змагань цього дня включала змагання з бігу, боротьби, кулачного бою і панкратіону.

П'ятий день. Церемонія нагородження переможців.

Серед античних олімпіоніків найбільше успіхів досягли: Леоніда з острова Родос – 12 перемог (164–152 рр. до н.е.); Гермоген із Ксанфа – 8 перемог (89–81 рр. до н.е.); Астінос із Кротона – 7 перемог (488 – 476 рр. до н.е.); Мілон із Кротона – 6 перемог (540–516 рр. до н.е.).

Підготовка атлетів до Олімпійських ігор. Уже в ті часи при підготовці атлетів використовувалася певна періодичність – чотириденні тетради. Перший день – підготовчий для атлета, другий день – тренування досягає максимальної інтенсивності. Третій день – напруга тренувань падає. Четвертий день – тренування середньої інтенсивності.

В підготовці атлетів використовувалися медичні знання – про розвиток системи дихання і кровообігу, елементи гігієни, різні види масажу, спеціальні дієти.

Тренування атлетів в гімназіях здійснювалися професійними учителями (тренерами).

Тренер повинен був знати про все, що стосувалося підготовки атлетів – масаж, дієта, гігієна, медицина.

У II ст. до н.е. в гімназіях стали з'являтися офіційно найняті лікарі, які поряд зі своїми прямими обов'язками, часто займалися і тренуванням атлетів.

Олімпійські ігри Римської Греції. Після поневолення Греції Римом в 146 р. до н.е. Олімпійські ігри проводились до 394 р. до н.е.

У 82 р. до н.е. римський диктатор Луцій Корнелій Сулла пограбував Олімпію і Дельфу.

В 30 р. до н.е. до влади в Римі прийшов Октавіан Август, який повернув вивезені Суллою скарби у Олімпію і Дельфи, провів реєстрацію спортивних споруд, сприяв відродженню інших грецьких змагань.

В 54 р. до н.е. до влади в Римі приходить Нерон, який був прихильником стародавньогрецької культури, захоплювався спортом, театром, виступав в різних конкурсах і змаганнях. В 60 р. до н.е. він заснував перший атлетичний фестиваль в Римі, який включав кінні і гімнастичні змагання. Сам Нерон брав

участь у заїздах колісниць і був проголошений переможцем, хоч вилетів із колісниць під час заїзду.

Імператор Андріан, який правив Римом більше 20-ти років (117–138 р. н.е.) сприяв тому, що Олімпійські ігри Римської Греції досягли найвищого рівня за весь період їх проведення.

Ресстрація переможців Олімпійських ігор припинилась в 267 р. н.е., починаючи з цього року і до 361 р. н.е. яких-небудь відомостей щодо змагань атлетів документально не відмічено⁴.

Наступним третім етапом формування теоретичних знань спортивної підготовки вважається період від епохи Відродження до кінця XIX ст. Теоретичні погляди Яна Амоса Коменського (1592–1670), Джона Локка (1632–1704), Жана Жака Руссо (1712–1778), Генріха Песталоці (1746–1827) стали основою для формування систем фізичного виховання у 17–18 ст. [6].

Четвертий етап створення теорії фізичного виховання і спорту охоплює період із кінця XIX ст. до 1917 р. Для цього етапу характерними є розвиток матеріальної бази, будуються майданчики зі штучним льодом (1876 р.), з'являються швидкісні ковзани з тонким льотом і гумові камери на колесах. В кінці 90-х років XIX ст. в США при Атлетичній любительській спілці створюється науково-дослідне товариство з легкої атлетики. Важливий внесок у розвиток фізичного виховання і спорту у цей період вносять К. Д. Ушинський (1824–1871), П. Ф. Лесгафт (1837–1909), Г. Демені (1850–1917) [5, 6].

В 1896 П. Ф. Лесгафт відкриває офіційні «Курси вихователюк і керівників фізичного виховання», які отримали статус вищого навчального закладу. В цей період з'являються фундаментальні праці про біологічні та медичні знання стосовно фізичних навантажень спортсменів. Найбільш важливою науковою працею була теорія У. Флетчера і Ф. Г. Хопкінса (1907) про взаємозв'язок м'язових скорочень, розпадом глікогену і утворенням лактату [5].

Такі вчені як Ш. Б. Ламарк (1744–1829), Вігельм Ру (1850–1924), І. М. Сеченов (1829–1905) сформували основні теоретичні засади функціональної адаптації спортсменів. У 1899 р. Фердинанд де Гранджем став автором першого підручника з фізіології м'язової діяльності [5].

В цей період були проведені Ігри І Олімпіади в Афінах (1896р.)

Протягом п'ятого етапу з 1917 р. до 70-80 рр. XX ст. практично сформувалися як організаційні структури розвитку фізичного виховання і спорту, так і основні напрями науково-методичного забезпечення цієї галузі.

Хронологія створення організаційних структур

1918 р. – створений Центральний державний інститут фізичної культури і спорту в Москві.

1923 р. – почало працювати видавництво спортивної літератури «фізкультура і спорт».

1927 р. – створена Гарвардська лабораторія з проблем спортивної фізіології.

1930 р. – створений Інститут фізичної культури і спорту в Україні.

1930 р. – створений Науково-дослідний інститут фізичної культури в

⁴ Вищевикладений матеріал взято із книги: Олімпійський спорт в 2 т / В. П. Платонов, М. М. Булатова, С. П. Бубка [и др.] под общ. ред. В.Н. Платонова. – К. : Олімпійская література, 2009. – Т. 1 – 736 с.

Москві.

1931 р. – створений Науково-дослідний інститут фізичної культури в Україні.

Хронологія публікації наукових і науково-методичних робіт

Друга половина 30-х років ХХ ст. Стали використовуватися повторні і інтервальні методи тренування. Зокрема, такий підхід стали використовувати фінські бігуни Ханнес Колех Майнен і Пааво Нурмі, американські плавці Джон Вейсмюллер і Адольф Кіфер, Бенні Леонард стимулював новий підхід в боксі, де за основу бралася технічна підготовленість боксера. Німець Вальтер Гласс і норвежець Гулін Гомс стали застосовувати аеродинамічні способи стрибків на лижах з трампліну [5].

Починаючи з 20-30-х років ХХ ст. стали розвиватися біохімія і фізіологія спорту. Найвідоміші праці з цих напрямів спортивної науки належать А. В. Хідлу, який став лауреатом Нобелівської премії за відкриття клітинного метаболізму, російським вченим В.І. Палладіну (1859-1922); О. М. Баху (1857-1946), які всебічно вивчили процес клітинного окиснення. У 1932 р. В. А. Енгельгард (1894-1984) відкрив явище дихального фосфоловання. У 1939 р. він встановив шляхи перетворення хімічної аденозинтрифосфорної кислоти в механічну енергію м'язового скорочення. У 1937 р. англійський біохімік Галс Кребс відкрив цикл лимонної кислоти, що в подальшому отримав назву «цикл Кребса» [4, 5].

Протягом п'ятого етапу були опубліковані фундаментальні праці [5]

- Т. Є. Владімірова – з вивчення хімічних процесів у м'язах;
- Дж. Уотсона, Ф. Крика – про структуру і біологічні властивості ДНК;
- А. В Палладіна – з біохімії м'язової діяльності і нервової системи;
- М. О.Берштейна – з фізіології побудови рухів.
- Л.-О. Астранда – з фізіології дихання, енергозабезпечення м'язової діяльності;

- П. К. Анохіна – про структуру діяльності функціональних систем.

Варто зауважити, що велику роль у розвитку спортивної фізіології відіграли фундаментальні праці І. М. Сеченова – з фізіології нервової системи, природи довільних рухів і психічних явищ; І. П. Павлова – про фізіологію вищої нервової діяльності, М. Є. Введенського і О. О. Ухтомського – про процеси збудження і гальмування нервової системи [4].

На цьому етапі були опубліковані такі книги:

1922 р. – «Наукові основи тренування» (В. В. Горніневський);

1927 р. – «Анатомо-фізіологічні основи фізичної культури тіла людини» (М. К. Лисенков, Є. І.Синельников);

1947 р. – «Про побудову рухів» (М. О. Берштейн);

1949 р. – «Тренування легкоатлета» (М. Г. Озолін).

1956 р. – «Фізіологічна характеристика сили швидкості і витривалості» (М. В. Зімкін);

1957 р. – «Фізіологічні і біохімічні основи сили, швидкості і витривалості»

(М. М. Яковлєв, О. В. Коробков, С. В. Янаніс);

1964 р. – «Біг, біг, біг» (Фред Уїлт);

1967 р. – «Нариси психології спорту» (А. І. Пуші).

Шостий етап формування знань з теорії і методики спортивної підготовки

умовно можна розділити на два періоди – з початку 70-х до 90-х і з 90-х років ХХ ст. до нинішнього часу. Насамперед, це обумовлено початком формування теорії періодизації спортивного тренування, яка обґрунтована в фундаментальних працях Л. П. Матвєєва, М. Г. Озоліна, Дітріха Харре, В. М. Платонова та інших. Зокрема, цими та іншими спеціалістами опубліковані такі наукові праці:

1964 р. – «Проблеми періодизації спортивного тренування» (Л. Л. Матвєєв);

1966 р. – «Теорія і методика фізичного виховання» (О. О. Новіков);

1970 р. – «Сучасна система спортивного тренування» (М. Г. Озолін);

1971 р. – «Наука про тренування» (Д. Харре);

1977 р. – «Основи спортивного тренування» (Л. П. Матвєєв);

1980 р. – «Контроль тренувальних і змагальних навантажень» (М. О. Годік);

1980 р. – «Сучасне спортивне тренування» (В. М. Платонов);

1984 р. – «Теорія і методика спортивного тренування» (В. М. Платонов);

1986 р. – «Підготовка кваліфікованих спортсменів» (В. М. Платонов);

1986 р. – «Теорія і методика спортивного тренування» (Ц. І. Селєзньов);

1990 р. – «Функціональні можливості спортсменів» (В. С. Міщенко);

1991 р. – «Підручник з тренування» (Д. Мартін, К. Карл, К. Лехнерц);

1991 р. – «Про спритність і її розвиток» (М. О. Берштейн).

Протягом першого періоду шостого етапу стали формуватися основи окремих напрямків підготовки спортсменів, таких як моделювання (В. В. Кузнецов, О. Д. Новіков, В. М. Шустін, 1973) і програмування (Ю. В. Вехошанський, 1985) тренувального процесу.

Для другого періоду шостого етапу формування теорії і методики спортивної підготовки характерними є розробка теоретичних і методичних основ підготовки спортсменів в олімпійському і професійному спорті. Найбільш фундаментальні праці у цих напрямках спортивної науки опубліковані викладачами Національного університету фізичного виховання і спорту України, насамперед це стосується В. М. Платонова, у фундаментальних працях якого не лише обґрунтована теорія періодизації спортивного тренування з урахуванням сучасних тенденцій розвитку різних видів спорту, але і визначені пріоритетні шляхи розвитку олімпійського і професійного спорту.

Протягом останнього двадцятиріччя опубліковані фундаментальні праці з основ теорії і методики спортивної підготовки:

1994 р. – «Олімпійський спорт» (В. М. Платонов, С. І. Гуськов);

1996 р. – «Спортсмен в різних кліматико-географічних і погодних умовах» (М. М. Булатова, В. М. Платонов);

1997 р. – «Фізіологія спорту і рухової активності» (Дж. Х. Уілмор, Д. Л. Костіл);

2000 р. – «Періодизація спортивного тренування» (А. П. Бондарчук);

2000 р. – «Біохімія м'язової діяльності» (М. І. Волков, Е. Н. Несен, А. А. Осіпенко, С. М. Корсун);

2001 р. – «Медико-фізіологічні основи спортивного тренування жінок»

(Л. Г. Шахліна);

2001 р. – «Основи психології спорту і фізичної культури» (Р. С. Уейберг, Д. Гоулд);

- 2002 р. – «Основи на спорт на треніровка» (болгарські фахівці Ц. Желязков, Д. Дашева);
- 2002 р. – «Підготовка спортсменів високої кваліфікації в чотирьохлітніх олімпійських циклах» (В. О. Дрюков);
- 2004 р. – «Система підготовки спортсменів в олімпійському спорті. Загальна теорія і її практичні додатки» (В. М. Платонов);
- 2005 р. – «Теорія і методика фізичного виховання» (Т. Ю. Круцевич та ін.);
- 2009 р. – «Олімпійський спорт» (В. М. Платонов, М. М. Булатова, С. М. Бубка);
- 2010 р. – «Блокова періодизація спортивного тренування» (В. Б. Ісурін);
- 2011 р. – «Спорт і система підготовки спортсменів» (В. Д. Фіскалов);
- 2011 р. – «Відбір спортсменів і орієнтація їх підготовки в процесі багаторічного удосконалення» (О. А. Шинкарук);
- 2013 р. – «Періодизація спортивного тренування» (В. М. Платонов).
- Заслужують на увагу наукові дослідження проблем підготовки спортсменів в окремих видах спорту, результатами цих досліджень стали публікації у формі монографій:
- 2003 р. – «Управління підготовкою футболістів» (Г. А. Лісенчук);
- 2005 р. – «Теоретико-методичні основи управління багаторічною підготовкою стрибків у висоту високого класу» (Р. Ф. Ахметов);
- 2006 р. – «Управління тренувальним процесом футболістів у річному циклі підготовки» (В. М. Костюкевич);
- 2009 р. – «Індивідуалізація підготовки спортсменів в ігрових видах спорту» (Ж. Л. Козіна);
- 2011 р. – «Моделювання тренувального процесу в хокеї на траві» (В. М. Костюкевич);
- 2012 р. – «Технологія підготовки футбольної команди вищої кваліфікації» (В. М. Шамардін).
- Загалом, структура теоретико-методичного забезпечення спортивної підготовки може бути представлена у вигляді піраміди, де на самій верхині знаходяться фундаментальні праці загальних основ теорії і методики спортивної підготовки, під ними – фундаментальні праці з окремих напрямків теорії і методики спортивної підготовки і внизу піраміди знаходяться наукові праці з теорії і методики спортивної підготовки в окремих видах спорту, що опубліковані як монографічне дослідження (рис.1).

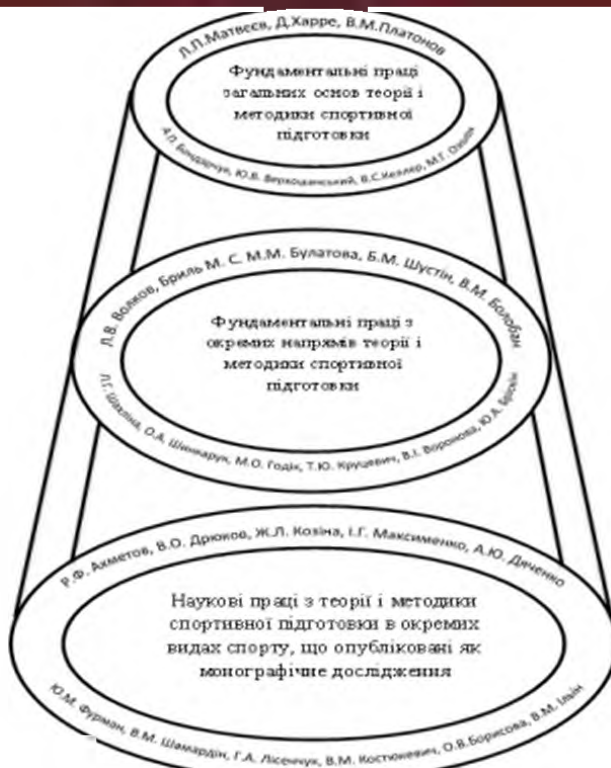

Рис. 1. Структура теоретико-методичного забезпечення спортивної підготовки

Висновки. Формування загальної теорії і методики спортивної підготовки здійснювалося практично протягом трьох тисячоліть і складалося із шести етапів. Перший з яких відноситься до Мінойсько-мікенської цивілізації, другий охоплює проведення Олімпійських ігор у Стародавній Греції і Римській Греції, третій – включає період від епохи Відродження до кінця XIX ст., четвертий – тривав з кінця XIX ст. до 1917 р., п'ятий – з 1917 р. до 70 рр. XX ст. Що стосується шостого етапу то його умовно можна розділити на два періоди: від 70 до 90 рр. XX ст. і від 90 рр. XX ст. до сьогодення.

Структура теоретико-методичного забезпечення спортивної підготовки складатиметься із фундаментальних праць загальних основ теорії і методики спортивної підготовки, фундаментальних праць з окремих напрямків теорії і методики спортивної підготовки в окремих видах спорту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бубка С. Н. Олимпийский спорт в обществе: история развития и современное состояние / С. Н. Бубка. – К.: Олимпийская литература, 2012. – 260 с.
2. Культурное наследие Древней Греции и Олимпийские игры / М. М. Булатова, С. Н. Бубка. – К.: Олимпийская литература, 2012. – 408 с.
3. Кун Л. Всеобщая история физической культуры и спорта / Л. Кун. – М.: Радуга, 1982. – 400 с.
4. Олимпийский спорт: в 2т. / В. П. Платонов, М. М. Булатова, С. Н. Бубка (и др.),

- под. общ. ред. В. Н. Платонова. – К. : Олимпийская литература, 2009. – Т.1. – 736 с.
5. Платонов В.Н. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практическое приложение / В.Н. Платонов. – К. : Олимпийская литература, 2004. – 808 с.
  6. Теорія і методика фізичного виховання в 2 т. / за заг. ред. Т. Ю. Круцевич. – К. : Олімпійська література, 2005. – 391 с.
  7. Энциклопедия современного олимпийского спорта / Гл. ред. В. Н. Платонов.

АНОТАЦІЇ

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЗНАТЬ З ТЕОРІЇ І МЕТОДИКИ СПОРТИВНОЇ ПІДГОТОВКИ

Віктор Костюкевич

*Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
Майя Коннова*

Вінницький обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників

В статті представлений ретроспективний аналіз формування знань з теорії і методики спортивної підготовки спортсменів. Висвітлені дані літературних джерел щодо розвитку систем фізичного виховання і спорту протягом річних епох існування людської цивілізації в т.ч. протягом останніх десятиліть.

Ключові слова: історичні аспекти, теорія і методика спортивної підготовки, олімпійські ігри, наукові публікації, теоретико-методичне забезпечення.

ИСТОРИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ФОРМИРОВАНИЯ ЗНАНИЙ ПО ТЕОРИИ И МЕТОДИКЕ СПОРТИВНОЙ ПОДГОТОВКИ

Виктор Костюкевич

*Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
Майя Коннова*

Вінницький обласний інститут післядипломного освіти педагогічних працівників

В статье представлен ретроспективный анализ формирования знаний по теории и методике спортивной подготовки спортсменов. Освещены данные литературных источников по развитию систем физического воспитания и спорта в течение летних эпох существования человеческой цивилизации в т.ч. в течение последних десятилетий.

Ключевые слова: исторические аспект, теория и методика спортивной подготовки, олимпийские игры, научные публикации, теоретико - методическое обеспечение.

HISTORICAL ASPECTS OF KNOWLEDGE ON THE THEORY AND METHODOLOGY OF SPORTS TRAINING

Victor Kostyukevych

*Vinnitsa State Pedagogical University named after Mikhail Kotsyubinskogo
Maya Konnov*

Vinnitsia Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education of employees

The article presents a retrospective analysis of the formation of knowledge of the theory and methodology of sports training athletes. Highlights of the literature data on the development of physical education and sport for annual periods existence of human civilization , including over the past decades.

Key words: historical aspects of the theory and methodology of sports training , Olympic sports , scientific publications , theoretical and methodological support .